

Женски гласник

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ: Алојзија Штеби, Београд Млетачка ул. 8, телефон 26-153 Даринка Стојановић, Београд Његошева ул. 23, телефон 25-131	Власник за А.Ж.П. Милица Дедијер Београд Чика Љубина 9	Београд Новембар 1932 Год. XIII Број 11	Администрација: Кнез Михаилова ул. бр. 46-I Београд	Број поштанског чековног рачуна 53 191. Излази сваког 15 у месецу. Претплата за годину: Дин. 36- за Југославију; Дин. 50- за иностранство или 15- фран.
--	--	--	--	---

САДРЖАЈ:

Чланци:	Страна
Злата Ковачевић — Лопшић	154
Промена вере без убеђења	М. М. Влајаћ 154
Женско питање, женски покрет и жене	Алојзија Штеби 157
Састанак управе Југословенског женског савеза	158
Први корак	М. А. 159
О раду III Балканске конференције	Др. Анка Гођевац 160
Правни положај мајке и дјетета	Др. Мира Винтер 161
John Stuart Mill: Subjection of women	Соња Бреберина 163
Аница Савић Ребац	Д. С. 165
Фелџон:	
Једна књига о женама	Др. С. Антуновић-Микачић 165
Шири састанак чланица Женског покрета у Београду	167
Активност Универзитетски образованих жена у Бугарској	167
Белешке:	
Интернационални савез католичких женских друштава — Развод брака у Аустрији. — Женски конгреси на Оријенту. — Рађање деце само дозволом власти. Исправка.	

Сва наша задовољства и сва наша срећа у живоју долазе од наших осећања. Без осећања би човек био мраморни кий; без бола, али и без задовољства. Живош у шом случају не би било вредно живети, јошшо је свима вредношћима основа и мера само наше осећање. У царшћу хладнога разума нема вредношћима.

Богдан Поповић — Чланци и предавања (С. к. задруга, кн. 236)

ZLATA KOVAČEVIĆ - LOPAŠIĆ.

12 novembra napunila je g-đa Zlata Kovačević-Lopašić, potpredsednica Jugoslovenskog ženskog saveza 70 godinu života. Tom prilikom neka primi i sa naše strane iskrene čestitke sa željom da u duševnoj i telesnoj svežini još dugo radi u svome užem delokrugu u Zagrebu i u svome širem — Jugoslaviji za čiji ugled i procvat se ona uvek zalaže iskreno i nesebično. Od kako postoji savez naših društava, g-đa Zlata Kovačević - Lopašić zauzima u njemu mesto potpredsednice i njemu posvećuje svu svoju aktivnost i ljubav. Proslava njenog jubileja u Zagrebu neka joj je dokaz kako je svojim radom stekla simpatije žena.

„Ženski pokret“.

ПРОМЕНА ВЕРЕ БЕЗ УБЕЂЕЊА

Да поједина лица прилазе новој вероисповести само у жељи да избегну своје обавезе и раскину стање које им је, по њиховом гледишту, постало несношљиво, као и да створе себи могућност привидно легитимног уживања нових задовољстава — није нова ствар. Ових је случајева било и много раније, ма да у нашим крајевима после уједињења знатно више. Та већа бројност оваквих случајева изазвала је многе протесте и огорчења против конфесија, које су оваквим лицима пружале несимпатичну помоћ, као и захтев да држава стане на пут готово посталој пракси.

Не бисмо погрешили ако бисмо рекли, да су искључиво католици и православни прилазили овој мери, први, не желећи да једино смрћу свој ранији брак разведу, а други, да би скратили петогодишњи одвојени живот пре развода брака, ако већ не постоје други строго набројани узроци, као и уопште дугу процедуру развода. Доношењем новог кривичног закона и његовом одредбом у § 399 мислило се да ће се овом стати на пут. Мора се признати да су случајеви рећи, али нису искорењени.

Један релативно скорашњи случај узбудио је Љубљану, у толико више што су разне судске инстанце стале на два различита гледишта. Ово је дало повода да и г. др. Радо Кушеј, професор универзитета у Љубљани, изнесе своје интересантно гледиште у „Словенцу“, а у чланку „Шеријатски закони на словеначко-далматинском правном подручју“ („Словенец“ од 20-Х-1932 год.).

Како овакви испади појединачно стварају с обзиром на постојеће зак. прописе чудне — двојне — ситуације и изазивају извесне законске контрадикције, које се као факта примају, али с правног гледишта тешко правдају, најбоље ће нам послужити овај пример на коме ћемо се задржати.

Окружни суд у Љубљани, као суд прве инстанце, донео је у једном конкретном примеру одлуку да брак склопљен по прописима исламске вероисповести није правноважећи, ако га је склопио муж, који је пре тога био у браку закљученом по прописима римо-католичке вероисповести. Ову одлуку окружног суда потврдио је и другостепени суд у Љубљани, а Сто седморице у Загребу, по жалби, поништио је одлуку другостепене инстанце на основу Закона о шеријатским судовима и шеријатским судијама од 21-III-1929 године.

Сто седморице у Загребу сматра да Закон о шеријатским судовима и шеријатским судијама важи за целу територију наше државе и да редовни суд у Љубљани није надлежан да доноси одлуке у погледу брачног права лица исламске вероисповести, јер је у конкретном примеру био склопљен брак пред шеријатским судом а за тако склопљен брак, с обзиром на § 2 тач. 1 Зак. о шеријатским судовима, само је шеријатски суд овлашћен да доноси одлуку о питању да ли је тај брак правноважећи или није.

Ову одлуку Стола седморице у Загребу на интересантан начин побија г. професор др. Кушеј следећим разлозима:

1) Закон о шеријатским судовима може да важи као *формално* право, већ по општим правним принципима, само у крајевима у којима важи шеријат као *материјално* право. Шеријатско право није било као материјално право никад признато на територији, која је раније припадала Аустро-Угарској монархији и она га никад није признала. Најбољи доказ за ово непризнавање шеријатског права је закон од 15 јула 1912 године (држ. зак. бр. 159). Тим законом је држава признала муслиманску верску заједницу и гарантовала уредбама и обичајима исламске вероисповести заштиту државних власти у колико нису у опре-

ци са државним законима. Према закону од 15 јула 1912 године смели су склапати муслимани у Аустрији цивилни брак, али ван сваке сумње је да су га смели склапати само са једном женом, јер је многоженство било у опречи са државним законима.

Није могуће тврдити да је Закон о шеријатским судовима ставио закон од 15 јула 1912 године ван снаге. Ако би се узело да га је ставио ван снаге, дозвољен је закључак да се законом о шеријатским судовима, ако он важи за муслимане целокупне државне територије, уводи полигамија, а такав закључак је апсурдан. То би значило да сме сваки мушкарац, који приступи исламској вери, имати по више жена и да сме све оне жене, с којима је склопио брак пред шеријатским судијом, опет одбацити и заменити са другима, јер такав поступак шеријатско право олакшава.

Са признањем шеријата се законито дозвољава полигамија. По грађанском закону, који важи још на територији Словеније и Далмације, полигамија није дозвољена. На правном подручју Словеније и Далмације не може бити нико правно важећи венчан од једном са две жене. Ако остане одлука Стола седморице у важности, признаће шеријатски судија пред њим склопљени брак као важећи, а у важности остаје такође и раније склопљени хришћански брак.

2) Сто седморице у Загребу тврди да после доношења закона о шеријатским судовима не постоји исто правно стање на подручју вишег суда у Љубљани као што је постојало до доношења тога закона, јер § 3 Зак. о шеријатским судовима каже да важи закон за целу државу, и стога је без важности факт да у § 49, где се наводе подручја врховних шеријатских судова, није нарочито поменуто подручје врховног суда у Љубљани. Г. професор др. Кушеј остаје при томе да у закону није изрично речено за која подручја важи, али § 49 одваја подручје Босне и Херцеговине и „остала подручја, поменута у овом закону.“ А поменута су: у § 49 поред Босне и Херцеговине још подручје врховног шеријатског суда у Скопљу, у § 45 Јужна Србија и Црна Гора, у § 43 уопште Србија и Црна Гора. Према томе — закључује професор г. др. Кушеј — подручје закона није истоветно са државном територијом.

3) Одредбом тач. 1 § 2 зак. о шеријатским судовима, која говори о једном делу надлежности шеријатских судова, каже г. професор Кушеј, да је законодавац хтео да укине праксу шеријатских судова у Босни, који

су себи присвојили право да растављају на основу шеријатског права такође хришћанске бракове у оним случајевима, ако је један између хришћанских супружника пре тога приступио у Ислам. (Одлуке врховног шеријатског суда у Сарајеву бр. 503 шер. од 9-XII-1922 године и бр. 211 шер. од 17-V-1924). Шеријатски судови имају према новом закону право да растављају само бракове супружника исламске вероисповести иако је био такав брак склопљен у хришћанској цркви, као и бракове склопљене према прописима исламске вероисповести, а немају право да растављају бракове склопљене по прописима хришћанске вероисповести у случају да је само један од супружника приступио у Ислам. Такво схватање закона потврдио је и врховни шеријатски суд у Скопљу, чију одлуку г. професор Кушеј такође наводи.

Најзад, закључује г. професор Кушеј, да се далекосежност одлуке Стола седморице може правилно оценити само у вези са одлуком врховног шеријатског суда у Скопљу, при чему настаје оваква ситуација: мушкарац венчан у католичкој цркви, остаје венчан иако је у приступу у Ислам склопио брак са другом женом. По мишљењу Стола седморице сме о правоваљаности тог шеријатског брака доносити одлуке само шеријатски суд, који наравно неће никад сумњати у његову правоваљаност. О правоваљаности ранијег католичког брака има право да решава у Словенији и Далмацији првостепени редовни суд, који развод брака уопште не може дозволити због § 111 општег Грађанског законика. Једно те исто лице биће, дакле, муж са две жене, што је у апсолутној опречи са § 290 Кривичног закона. Дали је Сто седморице то превидео — пита г. проф. Кушеј.

За нас стварање оваквих ситуација поступцима појединаца не претставља овако постављене проблеме, па ни законску контрадикцију у правом смислу; већ пре једну празнину у закону, извесну незаштићеност појединаца — недовољно уношење поретка у правне односе појединаца. За нас не постоји питање: да ли шеријат и закон о шеријатским судовима и шеријатским судијама важи и на територији Словеније и Далмације. За нас је јасно да они важе и на тим територијама. До те јасноће долазимо на основу ових чињеница.

Пријемом међународних обавеза приликом стварања наше државе после великог рата — нашег Уједињења — примили смо обавезе поштовања слободе вероисповести свију народности које буду ушле у састав наше државе — мислило се на мањине. Тим пре,

примили смо обавезу поштовања слободе вероисповести наше народности, наших југо-словенских муслимана. У духу том доношени су устави; у духу том донет је закон о исламској верској заједници, на основу кога је нешто доцније донет и одобрен и устав исламске верске заједнице Краљевине Југославије; па у духу том донет је и закон о шеријатским судовима и шеријатским судијама. Сви ови закони донети су ради муслимана, који се на нашој државној територији налазе а не ради самих територија, те је без важности да ли ће наш муслиман живети у Љубљани, Сплиту или Скопљу и Сарајеву. Где се он у нашој држави појави са правима, која му потичу из признате му вероисповести, морају му се ова регулисати по прописима и од инстанца који су предвиђени с обзиром на његову верску припадност.

Незгодно је навођење § 49 зак. о шеријатским судовима и шеријатским судијама, а нарочито у вези само са §§ 45 и 43 истог закона, ради аргументације да овај закон не важи на територији Словеније и Далмације, јер би ово имало изглед хватана за реч без продубљивања, а ми верујемо да се то није желело. Кад се из § 49 зак. о шеријатским судовима и шеријатским судијама наводи „а за остала подручја поменута у овом закону“ не сме се превидети § 3 који каже „код сваког среског суда у чијем подручју живи најмање 5000 муслимана“ и који пропис води рачуна и предвиђа поступак и за срезове у чијем је подручјима мање од 5000 муслимана, — пошто је из овога јасно да су обухваћени сви срезови наше државе, па према томе целокупна њена територија. Док напротив, у § 45 овог закона помињу се Јужна Србија и Црна Гора а у § 43 Србија и Црна Гора само у вези прелазних наређења, у жељи да се и на овим територијама омогући поступање по овом закону од стране привремених инстанца, док се и на њима не успоставе услови који ће омогућити једнообразност судећих инстанца за целу земљу.

Незгодно је истицање важења моногамог брака у нашој држави према полигамији муслимана, а нарочито према евентуалној кривичној одговорности ради такве полигамије. Признањем Ислама у нашој држави, без реформе у томе правцу, не може се муслиманима са законског гледишта замерати многоженство. Већ тим признањем за њих је створен један изузетак, да чак ни кривични закон није нашао за потребно у § 290, где је бигамију огласио за кривично дело, да нагласи да се то на њих не односи. Најзад, не само по гра-

ђанском закону који важи у Словенији, и Далмацији, већ на пр. и по грађанском закону који важи у Србији полигамија није дозвољена, па кад се признањем Ислама и доношењем закона о шеријатским судовима и шеријатским судијама за целу државу створио овај изузетак за муслимане према србијанском грађанском закону, зашто се није могао створити такав изузетак и према грађанском закону који важи у Словенији и Далмацији. При свем том, ако би муслиман хтео да закључи цивилни брак на територији Словеније и Далмације могао би га закључити само са једном женом, као што каже и г. проф. др. Кушеј, а ако би се хтео оженити и другом женом и ако му је ранији брак на снази, то више не би могао учинити на територији Словеније и Далмације путем цивилног брака, сасвим појмљиво, али би га могао закључити по обредима своје вероисповести. При таквој ситуацији његов живот са новом женом, са гледишта грађанског закона који важи у Словенији и Далмацији могао би се гледати или као конкубинат, или, с обзиром на први неразведени цивилни брак и важност другог брака по шеријату, и као бигамија. Само, он не би могао кривично одговорати ни због бигамије, ни због конкубината, јер је испунио услове по шеријатским законима, под заштитом признатог Ислама, а није се огрешио ни о пропис грађанског закона који важи у Словенији и Далмацији пошто није закључио два цивилна брака, а ни о општи кривични закон, јер није у односима са женом са којом н. пр. не би био никако венчан. У оваквом случају могло би се још једино поставити питање кривичне одговорности верског претставника с обзиром на други одељак § 399 кривичног закона.

Ова двојност у ситуацији појединаца мање би нас узбуђивала, кад не би биле у питању злоупотребе њихове преласком у другу веру, најчешће у Ислам, без икаквог верског убеђења. Но да би се избегле овакве двојне ситуације, а нарочито злоупотребе преласком у другу веру, требало би приступити једној нарочитој одредби или коренитој реформи у погледу брачног законодавства.

Нарочита одредба, при стању садањег законодавства, била би: да се лице које је у неразведеном браку не сме примити у другу веру, уз предвиђање детаља и санкције. Ово би било потпуније од прописа изложеног у другом одељку § 399 крив. зак. (који гласи: затвором или новчано казниће се верски претставник, који венча лице које је раније ступило у брак по прописима ма које у Краљевини

ни Југославији признате вероисповести или које је раније закључило грађански брак). Код једне овакве одредбе не би лице заштићено новом вером могло избећи кривичну одговорност за поступке, које смо раније наводили. Не треба нарочито нагласити да при одредби као што је други одељак § 399 кривичног закона новчану казну платиће свакако увек онај, ради кога се погрешило; а ни казна затвора према верском претставнику не би строго била одмерена, јер би често било ублажавајућих околности, пошто не верујемо да би они верски претставници, који би уопште противно овом пропису свесно поступили, икад то поновили.

Па ипак ми нисмо за ове полумере. Полумера је и пропис § 399 кривичног закона, полумера би била и наша нарочита одредба. Ми смо пре за једну корениту реформу у законодавству брачног права. Ретко у којој земљи све говори у прилог принудног реформираног грађанског брака као у нашој. Брак је институција друштвом и државом призната, услов породице на којој држава почива; те је на држави и једна од првих дужности, да својим прописима да породици солидан темељ и правилно развијање, да онемогући двојне ситуације, а још мање да буде у положају да их под било каквим видом признаје.

Београд

М. М. Влајић

ŽENSKO PITANJE, ŽENSKI POKRET I ŽENE

b) Tragičan položaj savremene žene

Borba žene za emancipaciju — koja je još u toku — jeste za ženu našeg doba od velikog značaja, zato što je otkrila sve probleme ženine egzistencije i što je uspela da ovi problemi postanu predmet najozbiljnijih ispitivanja. Kad bi se ženina emancipacija sastojala samo u dobivanju političkih prava, u slobodi studija i izboru poziva — što se dugo smatralo za srž ženinih nastojanja u organizovanoj borbi — žene bi mogle biti zadovoljne s postignutim uspesima. Ali sve jasnije vidimo da dosadašnji rezultati njene dugogodišnje borbe nisu dovoljni da reše socijalno-kulturnu stranu problema.

Žena je u prvom zanosu borbe i pobede precejivala reformatorski uticaj svojih prava, što je imalo veoma često za posledicu da je postala apatična za produženje borbe i što je morala sa mnogih strana čuti prigovor, da ima prava koja ne ume upotrebiti. Jedno i drugo pogađa samo površinu stanja, i prividni umor, prividni zastoj je značio samo da su žene došle do novog saznanja, teškog i dubokog. Naravno da niko nije mogao unapred videti sasvim određenu i jasnu situaciju u koju će zagaziti žena kao žena usled aktivnog učešća u privrednom životu, usled spajanja mnogih dužnosti. Konflikt koji je neizbežno čekao ženu u budućnosti, kad se svežu u čvor ženine generativne dužnosti sa dužnostima doma, poziva, javnog života, naslućivao se, što se vidi po tome da su se uvek pojavljivali nacrti za kolektivizaciju domaćinstva, nege dece itd..

Žena kao radnik u industriji, laboratoriju, kancelariji itd. nigde nije razočarala i rezultati njenog rada ne zaostaju za rezultatima muškaraca. Ali, po kakvu cenu postizava ove rezultate, to je drugo i teško pitanje. Pородični život današnjice traži od žene veoma mnogo, i to bez obzira na njegovu materijalnu stranu. Od žene se

prvenstveno očekuje da stvara savršenu atmosferu udobnosti, da ublažuje svako trenje, da svakom daje baš ono što mu treba. To je ogroman duševni i duhovni napor za nju, često — kad vrši intenzivno još poziv van kuće — ne može zadovoljiti očekivanje koje se stavlja na nju. Ona je u neprestanoj napetosti. Usled toga ne popuštaju samo njene fizičke snage, nego se ona zapliće sve dublje u težak duševni konflikt. Žena sa pozivom i dužnostima domaćice i majke najteže oseća tragičnost svoga položaja (naravno, ako nije u shvatanju dužnosti i odgovornosti površna): ona bi htela da daje i jednoj i drugoj strani sebe celu, nerazdvojenu, a ne može. A i žena bez poziva, koja može biti samo majka i domaćica, ne živi danas onako spokojno kao što se obično crta njen život. Stostruka trenja i vrenja života ne zaustavljaju se pred pragom doma, prodiru svuda i drmaju sve i svakog. U svakoj ženi je danas porasla svest čoveka, svaka oseća da joj stara pravila o pozivu majke i domaćice ne mogu više da uteše sve njene zahteve, želje i težnje — najčešće nejasno osećane — i da je u njenom položaju nešto, što joj osporava njegovu sigurnost. Jedan ženski lekar sa velikom praksom je rekao o tome stanju današnje žene: žena je danas u stanju neuroze usled toga, što se njena svest diže. Tome treba da dodamo: i što tome dizanju ne može stvoriti odgovarajuće okolnosti života.

Ovo stanje i raspoloženje savremene žene porošano je sadašnjim opštim shvatanjem seksualnog zadovoljenja. Ne samo omladina obojgospola, nego i stariji rešavaju seksualno pitanje sasvim individualno: ne izbegavaju zadovoljenje seksualnog nagona, nego izbegavaju dužnosti materinstva i očinstva. Ovaj pojav je pre svega od ogromne štete za biološku snagu svakoga naroda. Ako ga pored toga promotrimo još sa gledišta

ženskoga pokreta, moramo da konstatujemo da je za ženu, za njeno dizanje iz stanja potčinjenosti, poražavajuće, jer pomaže razvijanju i porastu prostitucije. Žene se ne bi smele nikad pomiriti komotnim izgovorom: da je prostitucija uvek bila i stoga mora uvek ostati neka sankrosanktna institucija društva. Prostitucija je samo znak da je društvo izgubilo kompas svoga prirodnog puta i da priznanjem prostitucije priznaje samo jednu sudbonosnu zabludu muškarčeve nadvlasti. Muškarac je bez smetnje razvio do savršenstva sve što služi zadovoljenju njegovog seksualnog nagona, koji već tako dugo luta po stranputici, i uspeo je pored toga da se i žena prilagodi njegovim težnjama i zahtevima u tome pogledu. Tu na tome polju našeg života imamo baš najjači dokaz kako je ženi teško da se oslobodi ispod muškarčeve nadvlasti i da nađe i tu samu sebe. Što danas takode opažamo kod tako velikog broja žena seksualne zablude, to nas ne sme upućivati na pogrešni zaključak da je žena zaboravila, da je u svojoj najdubljoj biću mati; to njeno pravo lice je danas samo unakaženo i skriveno pod prljavštinom takozvanog »modernog« života. A žene se tako plaše »nemodernosti«. Ali, njihova situacija će biti još gora, ako ne nađu načina da pokažu svoje biće onakvo kakvo je.

Mnoge žene danas svesno izbegavaju materinstvo, a ne usled toga što neće primiti te dužnosti na sebe, nego što je ne mogu, što su svesne velike odgovornosti materinstva, a u današnjim prilikama je ne mogu primiti na sebe. Opet druge, koje bi mogle biti matere samo s uslovom da vrše pored toga i dužnosti poziva, odlučuju se samo za poziv, jer predobro poznaju konflikte kad treba ove dve dužnosti spojiti. Što se više otvara danas ženi usled njenih težnja po oslobodenju duhovni život, toliko dublje prodire ona u sva pitanja, toliko teže stvara sebi i drugim harmoničan život. Ona ne može više nekom robustnom snagom primati na sebe dužnosti i odgovornost materinstva i poziva, ili materinstva i dužnosti prema sebi kao čoveku. Engleski socijalni reformator Bertrand Russell kaže u nekom svom eseju, napisanom za vreme rata, da su baš najbolje žene, tj. one koje bi mogle dati najbolje potomstvo, žrtve ovih konflikata. On kaže da je budućnost čovečanstva ugrožena, jer bez kontrole puštamo da se radaju manje vredne individue, a ništa ne činimo da bi omogućili potomstvo u svakom pogledu visoko vrednim ličnostima.

Ako pogledamo u nazad, na prve početke žene borbe za oslobodenje, vidimo da je pored privrednog razloga njene borbe najjači bio taj, što je žena osećala neodoljivu težnju da se spase iz skučenosti i teskobe porodičnog života, koji je bio skučen i teskoban usled vekovne nadvlasti mu-

škarca. Ako se danas udubimo u sve grane i grančice ženskoga pitanja, vidimo da je njegov centar opet porodični život, upravo problem materinstva. Taj prastari krug čvrsto drži ženu, iz nje ga ne može, u njemu se radaju njene tragedije ali i njeno vaskrsenje je u njemu kao što ga je ona u davnim vremenima, u doba matrijarhata već jednom proživela.

(Nastavak u idućem broju)

Štebi Alojzija.

Komiteta za razoružanje u Ženevi sastavljen iz pretsavnica internacionalnih ženskih organizacija dobio je na poklon 1800 švajcarskih franaka. Poklon je učinio Nobelov institut u Norveškoj i time priznao važnost rada žena za razoružanje.

SASTANAK UPRAVE JUGOSLOVENSKOG ŽENSKOG SAVEZA

23 i 24 oktobra održana je u Beogradu plenarna sednica uprave Jugoslovenskog ženskog saveza. Od članica prisutan je bio lep broj većine.

Sednici je prethodio jedan prijateljski radni sastanak članica uprave sa predstavnicama beogradskih saveznih društava, koji je bio održan u maloj sali Kola srpskih sestara 22 t. m. Taj prvi sastanak bio je veoma srdačan i na njemu se raspravljalo nekoliko interesantnih pitanja.

Jedan predlog je izložila g-đa Divna Pavlović, upravna članica Beogradskog ženskog društva, o osnivanju jedne vaspitne sekciju u Jugoslovenskom ženskom savezu. Po predlogu g-de Pavlović ta sekcija bi imala za zadatak da se bori protiv svih štetnih uticaja na vaspitanje omladine. Drugi predlog je bio g-de Prodanović, potpredsednica Kola srpskih sestara, i upravne članice J. Ž. S. da se traži od države da uspostavi obligatnu kontrolu vlasti nad radom svih privatnih ustanova. G-đa Prodanović obrazložava svoj predlog time, što se u poslednje vreme naglo povećava broj privatnih organizacija, da rad ponekih organizacija nije dovoljno jasan, te ponekad izazove i nepoverenje javnosti, na koju se moraju oslanjati sve privatne organizacije u svome radu. G-đa Prodanović naglašava da su žene uvek pokazivale ogromno mnogo truda, ljubavi i požrtvovanosti u radu privatnih organizacija, i baš stoga da one treba da traže obligatnu kontrolu, kako bi onemogućile da i najmanja senka padne na rad privatne inicijative, koji je toliko potreban u našoj sredini.

Pored ova dva pitanja, govorilo se i o Internacionalnoj uniji za pomoć dece i osnivanju sekcije te Unije u našoj zemlji.

Prva dva pitanja su izazvala veoma lepu i interesantnu diskusiju, i dok su u pogledu prvoga pitanja sva gledišta bila podjednaka, svi su uvideli korisnost osnivanja predložene sekcije u Savezu, dotle su u pogledu drugoga predloga mišljenja bila podeljena. No kako ovo nije bio forum za donošenje odluke, već samo da pretresa izvesna interesantna pitanja u vezi sa radom društava, kako bi se dali predlozi za raspravljanje o tim tipanjima u Savezu, to ćemo na širim sastancima Saveza imati prilike da vidimo kakva će se odluka po njima doneti.

Posle ovoga radnoga sastanka, g-đa dr. Milica Bogdanović, iz Zagreba, održala je u velikoj sali Kola srpskih sestara javno predavanje o reformi karitativnog rada. Predavanje je bilo vrlo dobro posećeno i od naročito interesa za savezna društva.

Rad plenarne sednice uprave Saveza

Glavna tačka dnevnoga reda je bila: pretres projekta za pravila Saveza. Diskusija je bila vrlo interesantna i živa, prostudirani su svi predlozi sa mnogo pažnje i razumevanja, i saglasnost se postizavala brzo u glavnim idejama. Projekat, koji će uprava Saveza podneti narednoj skupštini, u glavnom predviđa sledeću organizaciju: sedište Saveza je u prestonici; uprava se sastoji iz izvršnog odbora, kome je sedište u Beogradu, i još po dva člana iz svake banovine. Članovi izvršnog odbora biraju se na skupštini Saveza, a banovinske pretstavnice biraju društva dotične banovine, a potvrđuje ih skupština Saveza; u banovinama se organizuju sekcije Saveza, na čelu kojih stoje ta dva člana uprave Saveza — sedište rada sekcija je u sedištu banovine. Radi bolje i lakše organizacije, predviđeno je da se unesu neke korekcije, o pripadnosti društava izvesnih mesta direktno pod glavnom upravom, u mesto da sačinjavaju deo banovinske sekcije, i to poglavito onih mesta, u kojima društva nemaju organske veze sa društvima u centru banovine (n. pr. Kragujevac, Valjevo, Dubrovnik, i tome slično).

Ovo su glavne promene prema dosadašnjim pravilima, a pored toga unete su još neke novine od manjega značaja.

Pored pravila, raspravljalo se još o ponekim aktuelnim pitanjima. Pitanje položaja razvedene žene, koje je od velike važnosti za porodicu, takode je bilo na dnevnom redu, zbog njegove važnosti. Donosimo ga u posebnom članku. Utvrđene su neke tačke za narednu skupštinu Saveza, koja će se prema donetoj odluci održati 30 aprila 1933 godine u Novom Sadu.

Ceo rad Uprave je protekao u najlepšoj harmoniji, radilo se veoma intenzivno, i postignut je uspeh, koji će sigurno imati odjeka u radu saveznih društava.

23 oktobra Nj. V. Kraljica primila je celu upravu Saveza, sa gostima iz unutrašnjosti, i sa interesovanjem saslušala rezultate rada uprave Saveza, raspitujući se o radu i uspehu saveznih društava.

ПРВИ КОРАК

Предавање г-ђе Каснар-Караџић у Софији

Први званичан долазак бугарских жена у нашу земљу био је у мају прошле године, приликом Интернационалне конференције за мир у Београду. Тада је одржан састанак жена балканских народа, и на томе састанку дошле смо до споразума да се приступи размени предавача. Удружење универзитетски образованих жена је још прошле године ступило у томе циљу ближег споразумевања, ради организовања програма; сви су договори били свршени, али како због неких незнатних тешкоћа у прошлој години није могла бити извршена размена предавача, то је учињено октобра ове године.

Г-ђа Каснар-Караџић, управна чланица Универзитетски образованих жена, примила је задатак да у Софији одржи предавање. Но да би ова акција била што шира, и Лига жена за мир и слободу у Београду је замолила г-ђу Каснар-Караџић да одржи такође у име Лиге друго предавање, а нарочито и једно за омладину. Замољен од стране ових организација, Југословенски женски савез је такође прихватио ову акцију својих друштава, морално и материјално је помогао одлазак прве претставнице наших женских организација у Софију, да би било све што боље организовано и да добије прави свој значај, тј. да први званичан одлазак наше жене буде заиста израз тежњи свих наших организованих жена за што јачим зближењем са бугарским женама.

Бугарски женски савез, заједно са Лигом жена за мир и слободу и Универзитетски образованим женама организовао је предавање г-ђе Каснар-Караџић у Софији; теме су биле: Рад југословенског удружења универзитетски образованих жена; Југословенска идеја у књижевности; Акција југословенске сеkcије Лиге жена за мир и слободу. За 21 октобар било је заказано прво предавање. Предавању је председавала претседница Бугарске лиге жена за мир и слободу, г-ђа Каравелова. Она је претставила г-ђу Каснар-Караџић. Сала је била пуна публике оба пола, а у дну је стојала већа група омладине, мушке и женске. Чим је дата реч г-ђи Каснар-Караџић, после прве поздравне реченице изговорене на српском језику, дигла се паклена ларма,

звиждање и лупа — омладина је демонстрирала. Организаторске конференције, као и она публика, која је дошла да чује конференцију, енергично су настојали да утишају ларму и да букачи напусте салу, али како се граја продужавала и постајала све јача и оштрија, то се морала затражити интервенција полиције, која је успела да испразни салу тек после читавог сата лупе и граје. Разумљиво је да се конференција није могла одржати, а демонстрације су се продужиле и на улици. Приређивачице овога предавања, пре но што су се споразумеле са нашим женама, замолиле су Македонствујушче да не ометају ова предавања. Добили су обећање — обећању су поверовале, али су на жалост биле преварене. Демонстрацију су организовали Македонствујушчи, који безобзирно спречавају сваку акцију за зближење Бугара са нашим народом. Они су заиста успели да омету прву нашу акцију, али нису успели да је потпуно спрече. У пркос немилон догађају, бугарске жене су замолиле г-ђу Каснар-Караџић да одржи своја предавања у затвореном кругу. Она је сва три предавања одржала у кућама чланица бугарских женских организација, пред позваном

публиком. Одржала је такође и неколико радних састанака, у циљу утврђивања програма за рад, који желимо наставити. Тако је ипак овај одлазак прве наше жене у Софији имао леп резултат.

Г-ђа Каснар-Караџић, која је имала и тешких момената у Софији, вратила се са много храбрости и вере у искреност бугарских жена, које поред огромно много тешкоћа у свом политичком животу, увиђају потребу за зближење са нама и желе да се ова акција развије.

Ове тешкоће, кроз које је имала да прође наша прва конферансијерка у Софији, нас ће само ојачати у убеђењу да је то прави пут којим морају поћи балкански народи ради остварања срећније будућности. Нас жене са тога пута не може ништа скренути, па иако несвесни елементи за моменат отежавају наш рад. Препреке ове врсте нам могу само дати јаче снаге да истрајемо. Први корак је учињен и после њега упућујемо бугарским женама искрен поздрав са жељом да истрајемо на целом путу, који је још пред нама.

М. А.

О РАДУ III БАЛКАНСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ У БУКУРЕШТУ

Последње недеље месеца октобра ове године заседала је у Букурешту III Балканска конференција.

Име овог пацифистичког организма је један доста скроман назив за један доста тежак и значајан подухват: на првом месту приближити балканске народе једне другим, привући их, тј. придобити их за заједничку сарадњу; а затим крајњи, максимални циљ — федерација балканских држава.

Нестрпљиви и песимисте не треба никада да сметну с ума колики је то подухват преобразити дух мржње и истребљења, који је на Балкану култивисан вековима, у дух разумевања и доброг пријатељства. Како се може тражити да једна група људи (окупљена у организацију Балканске конференције) сав тај посао учини у три пута по осам дана? Ван сваке је сумње да је за то потребан принос рада и добре воље бар једне генерације, која ће знати, да радећи на регионалном споразуму Балкана, посредно доприноси споразуму европског континента. Румунски министар Иностранних послова, г. Титулеску, имао је толико право када је у свом поздравном говору подвукао: како је крајње време да Западна Европа и цео свет престану једаред у нама гледати легло и расадник свих немира.

Свест о заједничком спољнем непријатељу, свест о међузависности и великом заједничком интересу, свест о домаћају и снази једне такве заједнице, као што би била спроведена заједница балканских народа — треба да доведе, — и довешће успеху.

Прелазимо на рад III Балканске конференције, који је према разноликости материјала био подељен на рад у разним комисијама.

Ограђујући се одмах у почетку, да нам је због недостатака простора немогуће изнети целокупан рад и његове крајње резултате, подвлачимо да овај наш извештај садржи само у најглавнијим контурама оно што је се решавало и решило по појединим комисијама.*)

Комисија за Интелектуалну сарадњу.

Један од најважнијих домена сарадње на коме има могућности за изванредно разгранату мрежу додирних тачака и заједничког, упоредног рада, јесте поље интелектуалне сарадње. Не треба нарочито подвлачити чињеницу, да се ми балкански народи мање позна-

*) Детаљан извештај о раду III Балканске конференције изнели смо у предавању одржаном у Женском клубу, 5-XI-1932 године.

јемо између себе, но што на пример некоји од нас познаје Француску, Немачку или Италију. Прошлост и предрасуде изградиле су један кинески зид око нас. Њега треба претходно минирати, да бисмо се могли упознати, разумети, сарађивати, па сарађујући поћи ка истом циљу. Сарадња на интелектуалном пољу не само да је потребна, већ она је и природна и врло лако остварљива на Балкану. Две битне компоненте сваког културног развоја јесу географске прилике и историске чињенице, а будући да су ове за балканске народе од истог кова и врсте, резултат њихов била је она изразита сличност кова и врсте свег културног и интелектуалног живота и стремљења балканских народа.

Најважније што је решавано и решено у Комисији за интелектуалну сарадњу јесте оснивање једног института за међубалканска-историска истраживања, чије би седиште имало бити у Цариграду. Циљ овог Института био би: објављивање докумената и текстова који се тичу историских односа између балканских држава; научна истраживања у том правцу; издавање историских часописа и списивање награда за балканско-историска истраживања.

Од исте толике важности било је и питање превођења књижевних дела. Са тим у вези донета је одлука о стварању једног нарочитог стручног комитета при свакој националној групи за Балканску конференцију, који би тим питањем имао да се бави.

У истој комисији донета је такође одлука о изради једне приручне књиге о историји и цивилизацији балканских народа, која би прво била штампана на француском, а затим преведена на балканске језике.

У погледу што тешње сарадње помоћу филма, радија и штампе решено је да се приступи пропаганди идеје балканског зближења помоћу васпитних и информативних филмова, помоћу измене филмова који се односе на природне лепоте, као и на историске догађаје балканских народа. Пропаганда помоћу радија замишљена је на исти начин: дневне и вечерње емисије посвећене балканским земљама, измена програма и конференсијера. Спровођење замисли балканског зближења помоћу штампе нарочито је подвучено и препоручено, јер је то интервенозна инјекција, која мора довести до исцељења јавног мишљења балканских земаља.

Припремна правничка комисија.

Циљ ове комисије је да припреми и у даном тренутку сазове конференцију за уни-

фикацију позитивног права балканских земаља. Током свога заседања ова је комисија истакла седам тема за које сматра да су довољно зреле да би се могло приступити њиховој унификацији. То су следеће теме: прописи брачног права, прописи који се односе на облигације, чек и меницу; питања у вези са правном помоћи и екстрадицијом; питања у вези са деликтом напуштања породице и питања која се односе на извршење пресуда страних судова. Ако је право једног народа резултанта географских, историских, економских и социјалних прилика и потреба, онда ништа природније од унификације права балканских народа, а исто тако ништа корисније с погледом на избегавање међународно приватно правних сукоба.

Београд

(Наставиће се)

Др. Анка Гођевац

PRAVNI POLOŽAJ MAJKE I DJETETA

(Крај)

Već sam naglasila, kako su norveški i ruski zakon to pitanje uredili, te ću sada ukratko prikazivati austrijske zakonske reforme o tom pitanju. Naš novi građanski zakon izrađuje se prema uzoru austrijskog zakona, pa bi bilo od potrebe, kad bi naš zakonodavac usvojio takođe austrijske specijalne zakone, koji se odnose na pitanje dužnog uzdržavanja nezakonitog djeteta, u koliko ne bi prihvatio još modernije stanovište.

Novelirani austrijski zakon takođe dopušta majci prije poroda tužbu protiv oca na ustanovljenje očinstva, no u preuskim granicama.

Trudna žena, ako dokaže, da je bez materijalnih sredstava i ako navodi vjerovatne razloge za očinstvo, može tužiti prije poroda navodnog oca na priznanje očinstva i dužnosti polaganja alimentacionih iznosa za tri mjeseca u sudbeni polog. Ta tužba i osuda privremenog su značaja. Navodni otac ovlašten je nakon poroda pobijati tužbom svoje očinstvo i zahtjevati povratak u sudbeni polog predanih alimentacionih iznosa u slučaju, ako se obzirom na datum rođenja djeteta ustanovi, da privremeno osuđeni otac nije prema već gore spomenutoj zakonskoj pretpostavci mogao začeti dijete, tj. ako se dijete rodi nakon u zakonu određenog roka.

U privremenoj paternitetskoj parnici dozvoljen je ocu prigovor razvratnog života majke, ma da taj prigovor u redovitoj parnici nije dopustiv.

Izvrstan je novi zakon u Austriji iz godine 1925 o zaštiti alimentacionih zahtjeva nezakonite djece, koji se naziva prema predlagачima lex Rudel-Zeynek (g-đa Rudel-Zeynek je bila poslanik krišćansko - socijalne partije).

Nezakoniti otac odgovara pod kaznenom sankcijom, ako nastoji raznim smicalicama da izbjegne svojoj zakonskoj dužnosti plaćanja alimentacionih iznosa. Svi oni, koji mu kod toga pomažu i koji hoće da spriječe da vrši zvanje da uzmogne udovoljiti svojoj zakonskoj dužnosti izdržavanje djeteta, jamče osobno sa svojom imovinom do visine svote dopitane nezakonitom djetetu u ime izdržavanja. Mogu biti izravno tuženi. U pravilu su to roditelji oca vanbračnog djeteta.

U koliko se otac brani da nema zarade i da bezplatno pomaže svojim roditeljima, bračnom drugu ili drugim bližim rodacima u poslu, to se uzima kao da je ugovorena i kao da dobiva nagradu uobičajnu za tu vrstu posla u dotičnom mjestu, zakon mu dopušta bez provedenja dokaznog postupka da doista prima u odnosnoj visini plaću, izravno ovrhu na tu predmnjevanu plaću.

Za olakšanje i za uspješno utjerivanje alimentacionih iznosa dopušteno je provoditi unapred ovrhu na alimentaciju za *čitavu godinu* u onom slučaju, ako je vanbračni otac jedanput bio u zadocnjenju sa plaćanjem, te mu je stoga provedena ovrha.

Tim zakonom gotovo je onemogućeno nesavjesnom ocu da izbjegne dužnosti opskrbljivanja nezakonitog djeteta, te su djeca u pravilu materijalno objezbjedena.

Vanbračni otac može takođe da se pogodi sa majkom glede izdržavanja djeteta tako da daje jednu jednokratnu otpravninu, nu ta pogodba ne može da bude takova, da bi dijete bilo prikraćeno. Po našem zakonu je pogodba sa ocem bezuslovno obvezna za dijete, ako je tutor sklopi i ako je nadtutorstveno odobrena, no austrijska sudbena praksa nakon dugog kolebanja odlučila se za protivno stanovište, te ne može ni takova pogodba da tangira bitne životne interese djeteta. Ako je potrebno otac mora unatoč sklopljene pogodbe da izdržava dijete.

Odraslo nezakonito dijete po našem zakonu ima pravo tražiti miraz i opremu samo od majke, a ne od oca, kao ni od majčinih ni očevih rodaka.

Obveza hraniti i opskrbljivati nezakonitu djecu po našem zakonu prelazi kao svaki drugi dug za slučaj smrti roditelja na nasljednike. Postupa se s njima i smatra ih kao da su vjerovnici ostavštine roditelja. Taj je zakonski propis potreban, jer nezakonitoj djeci ne pripada pravo na zakonito i nužno nasljedstvo iza oca kao ni očevih ni majčinih rodaka.

Ako nezakonito dijete umre bez potomaka nasljeđuje njegovu imovnu majka. Ako je pak majka umrla prije djeteta ne prelazi njegova ostavina na ostale potomke majke, jer ovi nemaju nikakova prava na ostavinu nezakonitoga dje-

teta. Tako dolazimo do apsurdna, da za slučaj da nezakonito dijete ima braću (i u onom slučaju ako potiču od istoga oca) ne nasljeđuju ga po zakonu braća za slučaj smrti, već se ostavina smatra bez nasljednika tako zv. ošasnim dobrom, a kao takova zapada državnom eraru.

U pravnom području bivše Kraljevine Srbije nezakonita djeca nemaju zakonskih nasljednih prava niti iza majke, jednako kao ni u Engleskoj.

Po noveliranom austrijskom zakonu vanbračno je dijete zakoniti nasljednik i majčinih rodaka, a kako je nasljedno pravo vanbračnog djeteta uređeno u drugim državama već sam ukratko spomenula.

Ni majka vanbračnog djeteta nije po našem zakonu materijalno osigurana.

Nema prava tražiti od onoga s kojim je imala stalni odnošaj, naknadu troškova poroda, već joj to pravo pripada samo protiv onoga, koji ju je zaveo prevarnim putem na vanbračno spolno općenje, obećavši joj primjerice ženidbu. U potonjem slučaju ima pravo na naknadu troškova poroda i babinja. Prigovor da je spolno općila za isto vrijeme sa više muškaraca nije ni u ovom slučaju dopušten. Nema prava na oštetu zbog izgubljena poštenja ili umanjenog izgleda na buduću udaju. Samo ako zavodnik bude proglašen krivim krivičnom zakonu kažnjivog djela (na primjer silovanja) može da traži oštetu, ali samo za dokazanu pretrpljenu štetu.

Moderni zakoni priznaju majci vanbračnog djeteta pravo tražiti od oca ne samo troškove poroda, već i izdržavanje za prve mjesece. Tako norveški zakon obvezuje oca vanbračnog djeteta da plati majci ne samo sve troškove poroda, nego i doprinos za izdržavanje za devet mjeseci nakon poroda, a ako se dijete za to vrijeme nalazi kod nje još i premiju za dojenje.

Po noveliranom austrijskom zakonu koji takođe nije za majku najpovoljniji, ima ona isto pravo na troškove poroda, opremu za novorođeno dijete i na izdržavanje tokom šest nedelja nakon poroda.

Majka može taj svoj zahtjev pod istim pretpostavkama kao i za dijete, oživotvoriti prije poroda i tražiti, da presumtivni otac polaže te iznose u sudbeni polog.

Za slučaj zavedenja ima vanbračna majka po austrijskom zakonu pravo tražiti od zavodnika naknadu za pretrpljenu štetu i izmaklu dobit.

Pokušala sam dati kratku sliku najvažnijih civilno-pravnih ustanova, koje se odnose na pravni položaj djeteta i majke, no moram naglasiti, da moj izvještaj nije iscrpen.

Svrha mi je bila upozoriti, koliko je nedostatno zakonsko uređenje toga pitanja kod nas i da su potrebne dalekosežne i hitne reforme.

Pitanje u kojem bi se pravcu trebalo da kreću te reforme izazvaće zasigurno u mjerovanim krugovima živu debatu, a naročito pitanje pravnog položaja vanbračnog djeteta i vanbračne majke. Potrebno je stoga da Ženski pokret za-

uzme svoj stav prema tom pitanju, da uzmogne u pravi čas onako uspješno intervenirati kako je to učinio kod sastava nacрта nasljednog prava.
Zagreb

Dr. Mira Winter

JOHN STUART MILL: „SUBJECTION OF WOMEN“

V. (Kraj)

Žena se retko upušta u apstrakciju. Ona gleda na stvari kakve su. Njeno mišljenje je uvek stvarnije, pa bi zato bilo korisno mišljenju muškarca, jer mu pridaje onu stvarnost, koju mišljenje muškarca slabo zapaža. Da je žena sposobnija za praktični rad, dokazuje njeno brže shvatanje, što je važno u tom radu, u apstraktnom to nije potrebno. Apstraktni mislilac može birati vreme za razmišljanje za svoj naučni sistem, što više njemu je potrebno više vremena i strpljenja, dok njegova snemja ne padne, a njegova nauka ne sazre za teoriju.

Mnogo ih ima, koji tvrde da su žene čija je nervna osetljivost jača nego kod muškarca nesposobne za rad, jer su one nestalne, razdražljive, neumerene. A zar nema isto tako nervoznih muškaraca, pa se ipak smatraju sposobnima? Kada bi ženu od početka učili i obrazovali za rad bilo fizički ili duševni, ona ne bi bila izvrgnuta takvim nervnim slabostima i nestalnostima. Ima istina ljudi kod kojih je glavna crta karaktera ta nervoznost, ali to je svojstvo, koje obično nasleđuju isto tako sinovi kao i kćerke, pa zašto onda da samo ženama smeta njihov temperamenat i čini ih nesposobnima? Osobina tog temperamenta čini zapreku za kakav rad, ali u mnogim slučajevima iz iskustva znamo protivno. Muškarac kod koga ta nervoznost dolazi do najvećeg stepnja, — do razdražljivosti — pokazuje najveće uspehe. U tom stanju njegove su sposobnosti jače nego kod mirnog čoveka, naročito se izdržljivost podvostruči, te može svladati velike zapreke koje smetaju njegovom radu. Te vrste karaktera ne zapažamo samo kod pojedinaca, nego i kod čitavih rasa. Tako znamo da su Grci bili jedna od najvatrenijih rasa, a smešno je postaviti pitanje, da li ima koje grane ljudskog savršenstva u kome Grci nisu postigli vrhunac.

Znamo, da su Talijani i Francuzi po prirodi razdražljiviji od germanskih naroda, pa opet su bili veliki i u nauci, državnim poslovima, sudskoj struci i u vojištu. Pa kao što pojedine rase mogu biti sposobne uporedo s drugim rasama, mogle bi i žene isto ovo raditi, što i muškarci, samo kad bi njihovo obrazovanje imalo cilj ne podržavanje nedostataka njihovog temperamenta nego popravak istih.

Obično se tvrdi, da je um žena nestalniji od uma muškarca, da je nesposobniji izdržati dulje u jednom radu neoslavljenom snagom, što više to se potvrđuje nekim anatomskim dokazima, tj. time da je mozak muškarca veći nego žene, pa da prema tome muškarac ima veću duševnu sposobnost nego žena. Taj fakt je još u sumnji, pa se ne mogu izvoditi neki zaključci. Ne može se izvoditi zaključak po tome, što je telo žene manje, slabije, jer bi onda i muškarac rastom jači, snažniji bio većih duševnih sposobnosti od muškarca manjeg rasta. Tačni odnošaj mozga i duševnih sposobnosti nije tačno ispitan, ali svakako da taj odnošaj postoji. Mozak je materijalni organ mišljenja i osećaja i bio bi apsurd tvrditi, da on nema uticaja na duševnu radnju, ali je isto apsurd tvrditi, da radnja tog organa ovisi o njegovoj veličini.

Što se tiče razlike duševnih sposobnosti između muškarca i žene — pitanje o kojem se najviše govori — imade dosta razloga uveriti, da ona nema izvor u prirodi jednog stvora, nego da to izazivlju i spoljašnji uzroci. Do sad ni jedan proizvod umetnosti, nauke, filozofije ili neke veštine ne nosi ime jedne žene. Zar da tražimo uzrok samo u tome što žene nisu od prirode sposobne da proizvedu slično? Ne možemo. Jer za dva-tri naraštaja unapred od kako se žena više počela zanimati filozofijom, naukom, veštinama (naročito u Engleskoj i Francuskoj), vidimo, da se imalo mnogo uspeha. Zar Grci nisu ubrajali među svoje najveće pesnike Sapfo, pa Korina, koja je bila nekoliko puta nagrađena, zar nisu imale velikog dara i zasluga kad im se davalo toliko priznanje? Pa dela žena novijeg doba, zar i ona nemaju svoje vrednosti? Dela madame de Stäl odlikuju se svojim stilom, koji je najbolji tumač misli, pa proza Žorž Sand: čiji stil deluje poput simfonije Mocarta ili Hajdna. Somerviljo-va koja je znala toliko matematike, da pronade neku važnost u njoj, zar je ona kriva, što se njoj nije desilo, da bude među onim ličnostima, koje su u njeno doba učinile neke znatne korake u nauci?

Predbacuje se ženama da u svojim duševnim proizvodima nemaju originalnosti. Doduše žena do sad nije pokazala jednu novu sjajnu ideju, koja bi stvorila novu eru u nauci, ali i ta oskudi-

ca nije potpuna. Ne može se reći, da neki produkt nema svoju sopstvenu originalnost, jer nije i ne može biti prepis nečeg drugog. Kad su se žene počele baviti filozofijom i uopće naukom, rezultati do kojih se dolazilo sopstvenom sposobnosti već su bili dobiveni. Što je onda ostalo ženi?

Ipak originalne misli, tj. da nisu pozajmljene od nekog, već obrađene duševnom radnjom i vlastitim posmatranjem, ima mnogo u delima žena. Još nešto ima ljudi, koji dolaze svojim duševnim posmatranjem do velikih misli i ideja, ali ih ne mogu provesti u nauci. Oni povere takovu misao drugome, on ju proveri, dađe joj naučan ili praktičan oblik i nađe joj mesto u nauci. A isto tako ima i žena kod kojih se pojavljuju takve ideje, samo što se često dešava, da ih onaj kome one povere te ideje, iznese kao svoje.

Što se tiče veština, izgleda na prvi pogled, da je taj nedostatak originalnosti najveći u produktima žena, premda tu društveno mnijenje nije smetalo žene, da se zanimaju pojedinim veštinama. No i to se da opravdati prostim faktom, a to je prevaga umetnika stručnjaka nad diletantima. Jer žene nisu učile neke veštine, da njima zarade sebi kruh ili zauzmu neki položaj, već zato što je vole, zato one samo uče, recimo, sviranje, ali ne komponiraju. Tamo na primer gde su se rodili najveći kompozitori sveta (Njemačka i Italija), žene su bile najviše zapostavljene od muškaraca, kako u naučnom tako i stručnom obrazovanju.

Još ima uzroka koji objašnjavaju zaostatak žene od muškarca, što više i u onim zvanjima, koja su pristupačna i jednim i drugim. Najveći dio svog vremena žena mora posvetiti vrlo važnim praktičnim potrebama. Nadzor nad porodicom, kućanstvom, konvencionalne društvene dužnosti oduzimaju joj veći dio vremena, dok muškarac najveći dio svog vremena može posvetiti svom obrazovanju i svom radu. Jedna feministkinja u svom delu veli »sve ovo što žena uradi, uradi kad dospije.« Uvaživši te opravdane razloge, zar se možemo čuditi, ako žene ne dostignu veliki stupanj savršenstva u onim predmetima koji zahjevaju mnogo pažnje i rada?

VI

Još nam ostaje rešiti pitanje, da li će čovečanstvo biti bolje, ako se žene oslobode? A ako neće, čemu ih onda buniti i nastojati da se proizvede opća revolucija u ime nekog odlučnog prava. Ona zla koja se čine ženama zbog njihove podređenosti toliko su velika da ne mogu ostati bez pažnje, jer zloupotreba n. pr. muževljeve vlasti ne može se ograničiti dotle, dokle god ona postoji. A ta se vlast ne daje samo dobrim pleme-

nitim muževima, već bez izuzetka žlim, surovim, u tom slučaju jedina je kontrola društveno mnijenje, a do takvih ljudi uopće ne dolazi to mnijenje. Naći će se ljudi, koji će pitati, kakva će biti neposredna korist, ako se sruši postojeći poredak?

Korist će biti već u tome što će u najužim postojećim odnosima među ljudima vladati ravnopravnost i pravednost. Uzmimo samo kako će uplvisati na karakter jednog dečka ubedenje, da je on bolji, sposobniji od polovice čovečanstva zato što je rođen muškarcem. Što više ako on još radi po savetima i uticaju žene, makar kako bio glup, on će misliti, da one ne mogu biti njemu ravne. A pogotovo ako nije glup, pa uvidi da je ona bolja, a ipak je ubeden da on ima prava njoj zapovedati. To ubedenje će samo povećavati njegov egoizam. Ta organizacija domaćeg života osnovana na nejednakim odnosima toliko rdavo deluje, da nije moguće dati jasnog pojma o tome kolika bi korist bila kad bi se postojeći poredak promenio. Obrazovanje i civilizacija idu za idejom ravnopravnosti, ali ostaće bez uspeha, dokle god bude taj poredak nedirnut. Osnovni princip savremenog pokreta je taj, da samo dela čovjeka daju pravo čovjeku, da ga drugi poštuju, tj. da se to pravo daje pojedincu ne zato što po rođenju pripada ovom ili onom spolu, nego što ga je zaslužio.

Druga korist koju možemo očekivati od slabosti, koja bi se dala ženama, jeste ta što bi taj poredak podvostručio duševne sposobnosti, koje bi bile od koristi čovječje. Gde se sad računa na jedno lice koje ima sve uvjete da koristi čovečanstvu, ili opštem napretku, moglo bi se računati sa dva takva lica. Taj veći broj duševnih sposobnosti postigao bi se, kad bi se ženama dalo bolje obrazovanje, dati mogućnost da se osposobe za svaki privatni društveni i politički posao.

Moramo dodati još i to da bi mnijenje žena imalo bolji upliv na opće mnijenje, jer je taj upliv u svakom slučaju velik. Upliv matere na sina ili djevojke na mladića u djetinstvu i mladosti utiče mnogo na karakter i služi kao pokretač u važnijim koracima progressa civilizacije.

A takav sličan upliv opažamo i u braku. Muškarac koji se počeo baviti naukom i koji bi mogao nešto obećati, nađe li u braku ženu sa manjim sposobnostima, on će se zapustiti. Ona neće razumeti i znati ceniti njegov rad; naide li na ženu visokih sposobnosti, on će napredovati u svom radu. Često se govori da u staležima, gde muškarac podleže iskušenju, koji ima ženu i djeću, ostaje pošten. To biva ili zbog njihovog upлива ili zbog brige o njihovoj budućnosti. To se dešava obično s muškarcem slabog karaktera, istina rede s muškarcem, koji je rdav. A koliko

bi se taj upliv pojačao i utvrdio, kad bi žena postala zakonom ravnopravna. Kad se govori o sposobnosti žene za upravna i državna zvanja — mnogi bi hteli — opet protivnici — dokazati kako bi to bilo smešno, kako bi izgledala, recimo, skupština ili ministarski kabinet u kojem bi zasedale mlade žene i djevojke od 23—25 godina dolazeći u skupštinu iz modnog salona. A ti isti zaboravljaju, da se ni muškarci u tim godinama ne biraju za takva zvanja. Zdrav razum kaže, da bi se takova zvanja poverila onim ženama koje bi za to pokazale volju i sposobnost, a koje bi manje pokazale volje za brak. To bi se najčešće poveravalo ženama i udovicama 40—50 godina, koje su već stekle znanje o upravi, a koje bi daljnjom spremom primenile svoje zvanje na šire polje rada.

Zagreb

Cand. iur. Sonja Breberina

АНИЦА САВИЋ РЕБАЦ

ПРВА ЖЕНА ДОКТОР КЛАСИЧНЕ ФИЛОЛОГИЈЕ
НА БЕОГРАДСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

Име г-ђе Анице Савић Ребац познато је у нашој јавности као име песникиње, преводиоца, конферансијера и писца чланака из наше и страних књижевности. Иако је од њених књижевних радова изишла у књизи само збирка песама „Вечери на мору“ 1929, ипак је г-ђа Савић Ребац дала многобројне студије из наше и страних књижевности, нарочито класичних, растурене по часописима, као и песничке преводе (из Пиндара, Шелеја и др.). У издању „Страних писаца“ изишао је превод новелџ Томаса Мана, а у збирци „Дечји класици“ превод обрада „Минхаузена“ и „Тила Ојленшпигела“.

Цео рад г-ђе Савић Ребац има тесне везе са њеним животом, као што је то усталом сталан случај. Г-ђа Аница Савић Ребац рођена је у Новом Саду, где је свршила класичну гимназију. Она је кћи др. Милана Савића. Отац ју је од детињства васпитавао у одушевљењу за стару Хелладу, и било је сасвим природно што се г-ђа Савић Ребац, после матуре, одлучила да студира класичну филологију. Студирала је у Бечу, код Радермахера; дипломирала је после ослобођења у Београду 1920 код гг. Вулића и Чајкановића. Била је осам година професор у Трећој женској гимназији у Београду.

Љубав према хеленизму остала је увек једна од главних црта њеног духовног живота; и њен чисто књижевни рад прожет је хеленизмом. И тако није чудо што је г-ђа Ребац

пожелела да му да и научна израза, а то је учинила овом својом тезом.

Дисертација г-ђе Ребац је део једне научне концепције широких размера, која носи наслов: „Орфичко-платонско-неоплатонска учења о Еросу, и њихов утицај на средњи век, поглавито на Дантеа“, и која обухвата једну од најважнијих појава у историји људског духа: улогу Ероса у религији, филозофији и поезији. У овом Еросу, мистичном и спекулативном, састају се многе врло важне духовне струје, и његово испитивање може донети решење значајних проблема. У овом првом делу рада, у дисертацији — *Грчка еротологија до Платона* — г-ђа Ребац је изложила религијске основе спекулативне еротике у старој Хеллади и прву етапу њена развоја: наиме, етапу до Платона, дакле поглавито теологију, филозофију и поезију VI и V века пре Христа. Теза има три одељка: I Kallistos — Од Хомера до Хесиода. — Двоструки Ерос. II Демиург — Афродита — Хармонија — Ерос и човек. III Страст и мудрост. — Фанес и свет. — Други и трећи део целе студије имају да прикажу утицај Ероса на развој од Платона до Дантеа. — Теза је у штампи, и о њој ће се моћи опширније говорити кад изиђе.

Испитну комисију су сачињавали познати наши професори — класичари гг. др. Никола Вулић, др. Веселин Чајкановић, др. Милан Будимир и др. Драгиша Ђурић. Они су као референти о тези нарочито истакли новину рада г-ђе Ребац, и у целини научне концепције и у појединостима. Било је нарочито похвала о литерарном стилу г-ђе Ребац, којим је показала пуно оригиналности. Класична филологија је у г-ђи Ребац добила ретко спремног научног радника, јер она има сву ширину образовања и знања главних европских језика, књижевности и науке, као и класичних — грчког и латинског језика и књижевности.

25 октобра т. г. г-ђа Ребац је положила докторски испит из класичне филологије. Овим својим радом г-ђа Аница Савић Ребац је показала један нов успех наше савремене жене.

Д. С.

FELJTON:

JEDNA KNJIGA O ŽENAMA*)

Pod malo banalno efektnim naslovom i nazorima Freuda dano je nekoliko uspjelih ženskih portreta u kojima je ocrтана sva seksualna bijeda žena.

*) Dr. A. Deak: Gladne žene.

Ne ulazeći u debatu o Freudu, za koga su kasniji kritičari ispravno utvrdili da je u isticanju seksusa zašao predaleko (spomenućemo Adlera, koji je podvukao važnost upliva socijalne zajednice na pojedinca), danas smo ipak svi složni da je spiritus movens cijele prirode, nagon, koji oplemenjen dovodi do najljepših emanacija ljudskog duha, a čije je odricanje u harmoničnom životu čovjeka, tj. izživljavanju duha i tijela, nemoguće bez štetnih posljedica za oboje.

Specijalno žena, koja je kroz vjekove živjela za to — humaniziranje osjećaja — ulazeći u to svoje najljepše energije, stvarajući od svojih osjećaja apoteoze, odricala se je silom prilika i naročito predrasuda (unutranji Hemmung!) tog svog najelementarnijeg prava na život. I dok bi, kad bi bilo moguće, isto odricanje za muškarca, značilo možda samo njegovu veću aplikaciju u drugom radu, za ženu koja je privikla, a iskonski naginje da glavni dio života izživi u svom ličnom životu, znači to obično tragediju, malo običnu tragediju jedne egzistencije.

W. Liepmann u svojoj »Psihologiji žena« dijeli spolove u čovjeka osjećaja tj. ženu, i čovjeka razuma, muškarca, smatrajući ih jednako vrijednim i ravnopravnim, jedino različitim tipovima ljudskog društva, a Ellen Key to još više podvlači. Jer ne radi se o sumnji u žensku sposobnost na svim područjima rada, gdje se je ona danas ispravno i sjajno afirmirala, već se radi o ličnoj sreći i tihom unutarnjem zadovoljstvu žene, koja je privikla i po prirodi naginje da to postizava najviše u svom ličnom životu, a nikad toliko u svom produktivnom radu. I zato je odricanje ljubavi i njenog izživljavanja u seksusu za ženu u toliko bolnije.

Tijekom vijekova, mi smo silom prilika, upoznali sve tipove žena, koje su izživljavale svoj seksus u raznim zanosima: od svetica i opatica pa sve do današnjih kulturnih i socijalnih javnih radnica. U dobroti, plemenitosti i duševnom materinstvu provodile su cijeli svoj život, a da nisu imale snage i kuraži, da priznaju da su i one sazdate od jedinstvene ljudske, fizičke konstitucije, koja za mali istinski dio sreće u životu potrebuje uz svoj duševni zanos i svoj dio seksualnog života. Do nedavno bila je sramota to priznati glasno, a skoro je i danas. Jer odgojeni smo hipokrizijom vijekova i lažnim moralom, ali »Žene moraju otvoreno priznati svoje patnje, jer dok ih prikrivaju, dok se lažno srame, neće imati etične snage, da umanje ženinu veliku seksualnu bijedu«.

Tim ciljem pisana je knjiga Dr. A. Deaka koji »hoće da prikaže užasnu seksualnu bijedu žena i seksualne zloupotrebe muškaraca, te fatalne posljedice toga u vezi s postojećim društvenim, državnim i crkvenim zakonima«. Pisana je

»Nek čitaju ovu knjigu djevojke, da vide svoj budući položaj u životu. Neka je čitaju majke i neka čpu iz nje pouke, kako treba odgajati, udavati i tješiti svoje kćeri. Neka je čitaju mlada gospoda i uče iz nje seksualnu etiku radi sebe i smanjuju seksualnu bijedu žena. Konačno neka je čitaju stara gospoda da vide svoje grijehe i da budu milosrdniji prema ženama«, jer

»Muškarac obično zloupotrebljava svoju snagu, slobodu i društveni superioritet. Stilizovana fotografija muškarca u seksualnom životu jest: harem paša. U jurnjavi slave: tiranin. U lovu za zlatom: Kain. Rekoh muškarac zloupotrebljava svoju snagu. Stvarao je zakone, da to može učiniti. Ali uzalud. Zakoni su narkotično sredstvo za uspješnu autosugestiju muškaraca. Ali priroda ne prašta. Nju ne možemo varati. Ona nam vraća udarce, ako smo je dirali.«

Iz tog konflikta neudovoljenog instinkta žene usljed starog ili prerano iscrpenog muža, dolazi često do logične posljedice takvog neispravnog braka: ženinog krivudanja, banalnog bračnog trokuta i tragedije pojedinaca. To su citirane osnovne misli ove interesantne knjige. Svak ima pravo na svoj puni život i treba da ga izživi pa će nestati velikog dijela nesreća, neuroza i bračnih tragedija. Autor je kao liječnik za dvadesetogodišnje prakse proučavao odnos pacijenta i bolesnika, pa mu se je »gotovo sama od sebe javila žena kao zasebna studija, žena sa svojim vrlinama, patnjama, seksualnom bijedom i zlobom.«

Iz tog iskustva izabrani su pojedini istiniti događaji sa više ili manje sreće ocrtani tipovi: žena, koju dovodi do ludila misao, da je bolest koju je mogla dobiti preljubom, možda njeno dijete nasljedilo, žena vezana uz ostarjela muža, koju muči seksus; obična bolna tragedija prevarena djevojke i buduće majke; brak iz interesa, koji u ženi ne ugušuje čežnju ljubavi; ljubav šezdesetogodišnje žene, pa spolne bolesti kao komplikacije spolnog života.

Među pomenutim slučajevima nedostaje jedna vrlo interesantna silhueta žene našeg emigranta u Americi, koja je svršavala često tragedijom tolike stotine naših žena. Taj inače omiljeni sižej naših drama, opera i novela ima duboko opravdanje u realnom životu. Obično nakon vjenčanja išao je muž u Ameriku trbuhom za kruhom, ostavljajući mladu ženu sa razbudjelim nagonom samu. Mnoge su postajale majke i u borbi same sobom mučenice, neke nakon dugog čekanja i odricanja išle su za glasom svoje prirode, što je, kad se muž nakon mnogih godina iz tuđine vraćao (ako bi se uopće vratio) često svršavalo zločinom.

Knjiga je pisana plemenitom namjerom da pomogne onima koje stradaju, a nemaju same zato kuraži. Stoga je kao takovu treba uzeti u ruke, jer je njena namjera najbolja u njoj, a ne kao literarno djelo, jer bi se tu opravdano našlo više zamjerki. Ali to nije literatura, već istiniti doživljaji izneseni s tendencijom da upozore na glavni motiv: pravo pojedinca na udovoljenje i izživljavanje života i seksusa sa svim njegovim rekvizitima civilizovana čovjeka: nježnosti, ljubavi i zanosa. U doba današnjih izmjena sviju vrednota, hipokrizije i lažnog morala govoriti o seksusu ne zbog mode ni obične pornografije, već namjerom da se seksus prizna za elementarni dio čovječe konstitucije u kojemu na svoj udio ima prava svaka žena, jer jedino je tako u mogućnosti da izživi svoj život, svakako je pohvalno. Preživjeli smo doba stereotipske usidjelice, pa lažnog sitničavog buržujskog morala i danas graničimo možda sa drugim ekstremom. Pa ipak, baš danas još nije dovoljno poznato, da brak iz interesa kao i brak mlade djevojke za starog ili prerano iscrpenog muža je nemoralan i fiziološki nemoguć, pa da se u takovom braku sama priroda sveti.

Uspjeh zajednice obitelji ovisi o toj ispravnoj ulozi i izživljavanju seksusa obadva spola. Jer jedino kad oboje izživljavaju svoj moralni i seksualni život u braku ne treba strahovati za budućnost.

Sve nam je to davno poznato i nema tu ništa nova. Pa ipak dobro je da se je opet netko našao da to i kod nas glasno, slobodno i pošteno prizna, dobro je što je autor muškarac i što to priznaje željom da kao hristovski liječnik pomogne onima koje stradaju.

Split

Dr. S. Antunović-Mikačić

ŠIRI SASTANAK ČLANICA ŽENSKOG POKRETA U BEOGRADU

Na oktobarskom širem sastanku Ženskoga pokreta u Beogradu, održanom 18 oktobra u Ženskom klubu, govorila je g-đa Milena Atanacković o zaštitnom zakonodavstvu za žene u profesijama. U svome izlaganju iznela je ukratko glavne uzroke, koji su doveli do unošenja specijalnih zakonskih odredaba za regulisanje ženinoga rada, kao i u kojim zakonima nailazimo na odredbe koje se odnose na rad žene. Dvojake su odredbe ove vrste, jedne su pozitivne, a druge negativne prirode po ženu. Kao negativne predavač smatra odredbe zakona, koje ograničavaju slobodu žene u radu, kao n. pr. izvesne odredbe građanskog i drugih zakona, a kao pozitivne odredbe smatra one, koje se uvode u najnovije vreme u socijalno zakonodavstvo raznih država, i kojima je za cilj da se zaštite žene od preterane eksploatacije

u radu, s obzirom na njihovu funkciju materinstva. No iako po mišljenju predavača, ove zaštitne mere nisu nikakva privilegija za žene, već samo zakonom regulisan njen rad zbog specijalne funkcije koju ona u društvu ima da vrši kao mati, ipak su one imale često za posledicu da slabe njen položaj na radnoj pijaci. Stoga se stvorila reakcija, i organizovala jedna grupa žena, koja traži da se te odredbe ukinu, i da se ne smeju stavljati nikakve specijalne zakonske odredbe, koje ograničavaju samo slobodu rada žene, pa ma to bilo i u vidu zaštite njene radne snage.

Gledište Alijanse ženskih pokreta je uvek bilo za zaštitno zakonodavstvo, ali jedna veća grupa feministkinja u svetu stoji na suprotnom gledištu, i stoga je baš interesantno da o tome pitanju u našoj sredini diskutujemo.

Diskusija, koja se razvila, bila je veoma živa i interesantna. Svi učasnici u diskusiji izjašnjavali su se za zaštitno zakonodavstvo, a da se negativne strane toga zaštitnog zakonodavstva na neki drugi način otklanjaju, a ne ukidanjem teško tečene zaštite. Samo jedan govornik je bio suprotnog mišljenja, navodeći sve teške posledice za ženu, koja je primorana da zarađuje, a koju te zaštitne mere umesto da zaštite, bacaju još u veću nevolju. Ipak izgleda da je dosadašnje držanje Alijanse ženskih pokreta po ovome pitanju, kao pristalice zaštitnog zakonodavstva za žene, bilo pravi izraz mišljenja i težnja naših kako intelektualnih, tako i manuelnih radenica.

АКТИВНОСТ УНИВЕРЗИТЕТСКИ ОБРАЗОВАНИХ ЖЕНА У БУГАРСКОЈ

Удружење универзитетски образованих жена у Београду организовало је конференцију г-ђе Каснар-Караџић у Женском клубу 3. т. м. „О раду Бугарског удружења универзитетски образованих жена.“ Госпођа Каснар-Караџић у кратким потезима рекла је следеће: Претседница Бугарског удружења је г-ђа Екатерина Златоустова, а Удружење је основано 1924 године. За прве три године не показује велику делатност, али затим се веома лепо развија. Број чланова је достигао 319, који је нешто опао у последњој години. Централа Удружења је у Софији, а имају још једну малу секцију у Пловдиву. Иако број чланова није велики, ипак је Удружење веома агилно, и организација је одлично спроведена. Оне су подељене у комитете: за предавање, за састанке, за међународне везе, за везе са студенткињама, и редакциони комитет. Сви ти комитети раде самостално, ванредно лепо организују поверен им посао, који се увек изводи у потпуној сагласности са целокупном управом. Највећи број активних чланица су

правнице, и стога је правничка секција најјача. Поред ових комитета и секција, постоји и Клуб књижевница. За сваку акцију, коју желе да спроведу, чланице или поједини комитети подносе управи предлог у виду добро обрађеног писменог реферата, који се често и штампа. На овај начин ни једна здрава идеја не остане без трага у њиховој активности, а такође и сваки писмено обрађени реферат сигурно да је боље схваћен и спровођење идеја на тај начин је правилније. Положај жене у Бугарској је лошији од положаја жене у нашој земљи. Стога се оне морају борити за многе ствари, које смо ми већ успеле да добијемо: на пр. жене не могу још бити адвокати, могу у судовима бити само писари итд. Оно што би се имало замерити у раду Удружења бугарских универзитетски образованих жена, то је што њихов рад често обухвата и акције чисто феминистичке или хумане, које у ствари не спадају у њихов делокруг рада. Пропаганда, одлично организована у земљи, мало је претерана у њиховој акцији са интернационалом. На ту спољну пропаганду оне врло много полагају, и често стога претерају. Али опште политичко расположење је такво у Бугарској, да омета сваку праву и чисту културно-просветну акцију, те морамо сматрати да је то расположење, коме се не могу потпуно одупрети ни универзитетски образоване жене, врло често разлог њихове претеране интернационалне пропаганде, па и недовољне слободе акције у унутрашњости земље. Али поред свих тешкоћа, што се тиче нашег зближења осећа се доста добре воље међу тим женама. Стога се могло доћи и до неколико конкретних закључака за будућу сарадњу. Сагласност се постигла за следећи метод рада: да ми у нашим земљама организујемо предавања, код нас о раду и положају бугарских жена, код њих о раду и положају југословенских жена. Материјал за ова предавања да међусобно једне другима набавимо; затим да измеђујемо публикације из домена науке, књижевности и уметности; међусобно да се обавештавамо о успесима и неуспесима наших жена. Ово за први почетак нашег зближења. Г-ђа Каснар-Карацић својим предавањем је прва отпочела извођење овога програма рада.

BELEŠKE

Internacionalni savez katoličkih ženskih društava.

Ovaj Savez sprema se za svoj idući kongres koji će održati u Rimu. Peta komisija tog Saveza raspravljala je o temi »Posledice plaćenog rada udate žene obzirom na vaspitanje dece« i primila je (na sastanku u Luzernu) sle-

deću rezoluciju: »Obzirom na fakt da plaćeni rad udate žene veoma rđavo utiče na vaspitanje dece u fizičkom, moralnom, socijalnom i verskom pogledu, molimo ženska udruženja da tačno ispituju problem plaćenog rada udate žene i da s time u vezi spremе za kongres u Rimu tačne podatke o mogućnosti dobivanja dovoljnih prihoda za porodicu kako bi se mogao oduzeti udatim ženama rad van kuće. U isto vreme da spremе praktične predloge za bolje vaspitanje dece od strane majke«.

Razvod braka u Austriji. Prema statistici za godinu 1931 bilo je u Austriji u toj godini: 6357 slučajeva razvoda braka i 373 braka bilo je proglašeno za nevažeće. Jedan austrijski ženski list, kad komentariše ovu statistiku, kaže da će broj razvedenih brakova u tekućoj godini biti još veći.

Ženski kongresi na Orijentu. Od 14 do 16 oktobra održan je u Damasku ženski kongres kojem su prisustvovalе Arapkinje iz Sirije, Palestine i Transjordanije. U Bagdadu biće od 21 do 27 decembra Panarapski ženski kongres. Na ovim kongresima žene ne raspravljaju samo o svojim pravima i svom socijalnom podizanju, nego veoma energično zastupaju nacionalne zahteve svojih naroda. Vodeću ulogu u arapskom ženskom pokretu ima Nur Namida, sestra najvišeg sveštenika sekte Druza. Na prvom kongresu arapskih žena, održanom godine 1930 u Damasku je Nur Hamida nacrtala program: kulturni i socijalni napredak žene i reforma bračnog prava. Kad se ovo postigne, kazala je ona, doći će politička prava sama po sebi.

Радање dece samo dozvolom vlasti. Mehikanska država Veracruz raspravlja o nacrtu lekara Mendeze o kontroli rađanja. Prema tome zakonskom nacrtu moraćе u buduće roditelji koji žele da imaju decu, prijaviti svoju želju za to određenoj državnoj vlasti i moraju dokazati da su u zdravstvenom pogledu sposobni da imaju decu. Pored toga moraćе doneti dokaz da imaju dovoljno materijalnih sredstava za izdržavanje i vaspitanje dece.

ISPRAVKA.

U članku »Zar je žena agent provocateur prostitucije?« uvuklo je se nekoliko grubih pogrešaka koje kvare smisao, to su:

Strana 145 desno 4 red od gore treba da znači: Solon i sv. Augustin su bili pametni ljudi, pa ako su oni tražili instituciju prostitucije, vidi se da je itd. a ne institucije protiv prostitucije kao što u dotičnom članku stoji. Sv. Augustin je bio propagator reglementacije prostitucije, a ne njen protivnik.

Ista strana 10 red od gore: Zar ne traže baš ti u patrijarhalnom moralu vaspitani prostituciju da bi njihove kćeri bile očuvane? Čega? Neželjenog materinstva! Eruptivne snage seksualnog nagona muškarca razvijenoг do neobuzdanosti! U štampi su i posle tih dveju poslednjih rečenica znakovi pitanja, što je pogrešno.

Ista strana 29 i 30 red od dole treba da stoji: Kad kritički posmatramo prilike, vidimo da brak hoće žena, ali da to vrlo često neće on, gospodar, vladar sveta... u štampi stoji da i ona i on hoće brak, a to nikako ne odgovara smislu toga pasusa.